

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1998-1999

21 AVRIL 1999

Proposition de loi étendant la faculté d'attribution préférentielle dans les cas de décès et de divorce d'époux mariés sous le régime de la séparation de biens

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. **BOURGEOIS**

La commission de la Justice a examiné la présente proposition de loi lors de sa réunion du 21 avril 1999.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DE L'AUTEUR DE LA PROPOSITION

L'article 1446 du Code civil prévoit que lorsque le régime légal prend fin par le décès d'un des époux, le

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : M. Goris, 2e vice-président; Mmes de Bethune, Delcourt-Pêtre, MM. Desmedt, Hotyat, Mahoux, Mme Merchiers, MM. Raes, Vandenberghe et Bourgeois, rapporteur.

2. Membres suppléants : M. Hatry, Mme Jeanmoye et M. Van Wallendael.

Voir:

Document du Sénat:

1-1243 - 1998-1999:

N° 1: Proposition de loi de Mme Jeanmoye.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1998-1999

21 APRIL 1999

Wetsvoorstel strekkende om de mogelijkheid van toewijzing bij voorrang uit te breiden tot het geval van overlijden en echtscheiding van echtgenoten die gehuwd zijn onder het stelsel van scheiding van goederen

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **BOURGEOIS**

De commissie voor de Justitie heeft dit wetsvoorstel besproken tijdens haar vergadering van 21 april 1999.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE INDIENER VAN HET WETSVOORSTEL

Artikel 1446 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat wanneer het wettelijk stelsel eindigt door het

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden: de heer Goris, 2^e ondervoorzitter; de dames de Bethune, Delcourt-Pêtre, de heren Desmedt, Hotyat, Mahoux, mevrouw Merchiers, de heren Raes, Vandenberghe en Bourgeois, rapporteur.

2. Plaatsvervangers: de heer Hatry, mevrouw Jeanmoye en de heer Van Wallendael.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1-1243 - 1998-1999:

Nr. 1: Wetsvoorstel van mevrouw Jeanmoye.

conjoint survivant peut se faire attribuer par préférence un des immeubles servant au logement familial et l'immeuble servant à l'exercice de sa profession.

L'article 1447 prévoit cette même règle d'attribution préférentielle en cas de divorce, de séparation de corps ou de séparation de biens. Chacun des époux peut, au cours des opérations de liquidation, demander au tribunal de faire appliquer à son profit des dispositions de l'article 1446.

Les époux qui sont mariés sous le régime de la séparation de biens ne peuvent pas demander l'application des articles 1446 et 1447.

Des raisons d'équité commandent que la faculté offerte par les articles 1446 et 1447 du Code civil soit ouverte aux époux mariés sous un régime de séparation de biens, dans la mesure où l'immeuble familial ou professionnel sur lequel porte la demande d'attribution est indivis entre les époux.

En cas de divorce, l'un des deux conjoints pourrait menacer l'autre conjoint de soumettre l'immeuble familial ou professionnel indivis aux aléas de la vente publique, si l'autre conjoint n'accepte pas les conditions de divorce qu'il impose.

L'attribution préférentielle permet de maintenir au sein de la famille l'immeuble qui lui a servi de logement. Il est important que l'épouse puisse continuer à vivre dans cet immeuble avec les enfants. D'autre part, l'attribution préférentielle permet d'attribuer à l'époux demandeur l'immeuble commun dans lequel il a exercé sa profession (par exemple un médecin qui exerce sa profession au domicile conjugal).

Il semble donc plus conforme à l'équité de prévoir la faculté d'attribution préférentielle en cas de dissolution du régime de séparation pure et simple, par décès ou par divorce, lorsque les biens sur lesquels porte la demande d'attribution préférentielle sont indivis entre les époux.

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Interventions des membres

Un membre considère que la proposition de loi en discussion mérite d'être examinée avec attention, car il arrive que, lors d'une procédure en divorce, l'un des conjoints exerce un chantage en menaçant de procéder à la vente publique du logement familial.

overlijden van een der echtgenoten, de langstlevende zich bij voorrang een van de onroerende goederen kan doen toewijzen die tot gezinswoning dient, als ook het onroerend goed dat dienst doet voor de uitoefening van zijn beroep.

Artikel 1447 houdt dezelfde bepaling van toewijzing bij voorrang in wanneer het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen. Elk der echtgenoten kan in de loop van de vereffeningsprocedure aan de rechtbank de toepassing van artikel 1446 te zijnen voordele vragen.

Voor de echtgenoten die gehuwd zijn met scheiding van goederen, is het niet mogelijk de toepassing te vragen van de artikelen 1446 en 1447.

Om redenen van billijkheid zou de mogelijkheid die wordt geboden door de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek, uitgebreid moeten worden tot de echtgenoten die gehuwd zijn met scheiding van goederen, voor zover het onroerend goed dat tot gezinswoning of voor de uitoefening van het beroep dient en waarop de aangevraagde toewijzing betrekking heeft, onverdeeld aan beide echtgenoten toebehoort.

In geval van echtscheiding zou een der echtgenoten de andere echtgenoot, indien deze niet instemt met de opgedrongen echtscheidingsvoorwaarden, kunnen bedreigen met het openbaar verkopen van het onverdeeld onroerend goed.

De toewijzing bij voorrang maakt het mogelijk het onroerend goed dat tot gezinswoning heeft gediend, binnen het gezin te houden. Het is belangrijk dat de echtgenote met de kinderen in die woning kan blijven wonen. Anderzijds maakt de toewijzing bij voorrang het ook mogelijk aan de vragende echtgenoot het onroerend goed toe te wijzen dat heeft gediend voor de uitoefening van zijn beroep (bijvoorbeeld in het geval van een arts die zijn beroep in de gezinswoning uitoefent).

Het lijkt dus billijker dat men de toewijzing bij voorrang mogelijk zou maken wanneer het stelsel met zuivere scheiding van goederen eindigt, hetzij door overlijden of door echtscheiding, als de aanvraag tot toewijzing bij voorrang betrekking heeft op goederen die onverdeeld aan beide echtgenoten toebehoren.

II. ALGEMENE BESPREKING

A. Vragen en opmerkingen van de leden

Een lid is van oordeel dat dit wetsvoorstel de nodige aandacht verdient. Het komt inderdaad voor dat één van de echtgenoten bij een echtscheidingsprocedure chantage pleegt door te dreigen met de openbare verkoping van de gezinswoning.

Un autre membre demande des précisions sur l'utilité de l'article 1469*bis* proposé. En effet, l'article 1447 est déjà applicable dans le cadre du divorce.

L'auteur de la proposition de loi souligne que l'article 1447 du Code civil traite exclusivement de la liquidation du régime de la communauté de biens. L'attribution par priorité n'est donc applicable que si les conjoints sont mariés sous le régime légal de la communauté de biens. L'auteur considère que cette possibilité d'attribution par priorité doit également être étendue aux conjoints mariés sous le régime de la séparation de biens pure et simple, dans le cadre duquel les biens immobiliers sont souvent en indivision.

L'intervenant suivant considère que cette règle est déjà fréquemment appliquée dans la pratique, y compris lorsque les conjoints sont mariés sous le régime de la séparation de biens. Priorité est souvent donnée à celui qui exerce une profession dans l'immeuble ou à celui qui y habite encore avec les enfants. Ce partenaire peut généralement rester dans le logement.

L'auteur peut confirmer que cette mesure de priorité est généralement accordée en référé, lorsqu'une procédure en divorce est en cours. Au cours de la procédure de liquidation et lorsque les conjoints sont mariés sous le régime de la séparation de biens et qu'ils divorcent pour cause déterminée, l'immeuble indivis affecté au logement familial ou à un usage professionnel doit toutefois, dans l'état actuel de la législation être vendu publiquement. Par contre, en cas de mariage sous le régime légal de la communauté de biens, chacun des conjoints peut demander l'attribution par priorité. Le juge statue alors, dans le respect des intérêts sociaux et familiaux en jeu et du droit à l'indemnisation ou du droit d'ester en justice. Généralement, aucune procédure judiciaire n'est engagée dans la pratique; la valeur du bien immobilier est fixée d'un commun accord avec les notaires, après expertise. Les parties ne sont toutefois pas confrontées à la menace d'une vente publique et d'un chantage de la part du partenaire qui ne veut plus occuper le bien.

B. Point de vue de ministre

Le gouvernement déclare ne pas pouvoir soutenir la proposition de loi.

En effet, on peut supposer qu'après mûre réflexion, les partenaires, pleinement conscients des risques possibles, ont opté pour le régime de la séparation des biens.

Een ander lid vraagt verduidelijking over het nut van het voorgestelde artikel 1469*bis*. Artikel 1447 is immers reeds toepasselijk in het kader van een echtscheiding.

De indiener van het wetsvoorstel onderstreept dat artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek uitsluitend handelt over de vereffening van het stelsel van gemeenschap van goederen. De toewijzing bij voorrang krijgt bijgevolg enkel toepassing indien de echtgenoten zijn gehuwd onder het wettelijk stelsel van de gemeenschap van goederen. De indiener is van oordeel dat deze mogelijkheid van toewijzing bij voorrang ook moet worden uitgebreid tot de echtgenoten die gehuwd zijn onder het stelsel van zuivere scheiding van goederen, waarbij de onroerende goederen vaak in onverdeeldheid zijn.

Een volgend lid is van oordeel dat deze regel reeds vaak wordt toegepast in de praktijk, ook bij echtgenoten die gehuwd zijn onder het stelsel van scheiding van goederen. Vaak wordt voorrang gegeven aan degene die een beroep uitoefent in het onroerend goed of aan degene die er nog woont samen met de kinderen. Deze partner mag meestal in de woning blijven.

De indiener kan beamen dat deze voorrangmaatregel meestal wordt toegestaan in kort geding, wanneer een echtscheidingsprocedure hangende is. In de loop van de vereffeningprocedure, en wanneer de echtgenoten gehuwd zijn onder het stelsel van scheiding van goederen en zij uit de echt scheiden op grond van bepaalde feiten, moet het onverdeelde onroerend goed dat als gezinswoning of voor beroepsgebruik is bestemd, bij de huidige stand van de wetgeving en in het merendeel van de gevallen echter openbaar worden verkocht. Indien men daarentegen onder het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen is gehuwd, kan elk der echtgenoten de toewijzing bij voorrang vragen. Dan beslist de rechter met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij betrokken zijn en van vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot. In de praktijk wordt er meestal geen gerechtelijke procedure op gang gebracht; in samenspraak met de notarissen, na expertise, wordt de waarde van het onroerend goed in gemeenschappelijk akkoord vastgesteld. De partijen worden echter niet geconfronteerd met de dreiging van een openbare verkoop en een chantage van de partner die het goed niet verder wil betrekken.

B. Standpunt van de minister

De regering verklaart zich niet te kunnen scharen achter het wetsvoorstel.

Men kan immers aannemen dat de partners na rijp beraad hebben geopteerd voor het stelsel van de scheiding van goederen, zich bewust zijnde van de mogelijke risico's.

En outre, il est possible de modifier le régime matrimonial au cours du mariage et de l'adapter à l'évolution des besoins. Les possibilités ont du reste été assouplies au cours de la présente législature.

Il faut de surcroît tenir compte des intérêts des éventuels créanciers, qui peuvent être lésés si le bâtiment mis en gage change de statut. Le bâtiment pourrait en effet perdre de sa valeur au cas où il ferait l'objet d'une éventuelle attribution par priorité.

Par ailleurs, le texte proposé ne limite pas clairement l'application des articles 1446 et 1447 aux immeubles indivis.

C. Répliques

L'auteur souligne que l'objectif que poursuit sa proposition est limité.

Il s'agit uniquement d'un bien immobilier qui a été acquis par les deux parties. Il s'agit uniquement de l'immeuble conjugal. Il lui semble que le logement familial doit bénéficier d'une protection en cas de divorce, même si les conjoints sont mariés sous le régime de la séparation des biens.

Il ne faut pas non plus perdre de vue que les partenaires dont l'un exerce une activité indépendante optent souvent pour le régime de la séparation de biens. Toutefois, le logement familial est le plus souvent acquis après le mariage, si bien qu'il est indivis.

Il y a également des frais liés à une modification du régime matrimonial. La plupart des parties y renonceraient, surtout si cette modification n'intervient que dans la perspective d'une éventuelle attribution par priorité.

Le ministre renvoie à l'article 215 du Code civil. Le logement familial est bien protégé tant que dure le mariage. Si l'une des parties exerce une activité professionnelle dans le logement, il est indubitable qu'elle prendra progressivement conscience des risques éventuels liés au statut du bien immobilier. C'est aussi la raison pour laquelle le législateur prévoit la possibilité d'adapter le régime matrimonial à l'évolution des besoins au cours du mariage. Les possibilités offertes semblent suffisamment souples. On peut maintenir la séparation de biens et n'introduire dans la communauté que le logement en question. Les articles 1446 et 1447 sont alors applicables, étant donné qu'ils concernent à la fois la communauté de biens conventionnelle et la communauté de biens légale.

Un commissaire a l'impression que la proposition trouve son origine dans l'existence de difficultés

Het is bovendien mogelijk het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk te wijzigen en aan te passen aan de veranderde behoeften. Nog tijdens deze legislatuur werden deze mogelijkheden trouwens versoepeld.

Bovendien moet ook rekening worden gehouden met de belangen van de eventuele schuldeisers, die kunnen worden geschaad indien het in pand gegeven gebouw van statuut verandert. De waarde van het gebouw zou immers kunnen verminderen, indien het het voorwerp uitmaakt van een mogelijke toewijzing bij voorrang.

Tenslotte blijkt uit de voorgestelde tekst ook niet duidelijk dat de toepassing van de artikelen 1446 en 1447 beperkt zou zijn tot de onverdeelde goederen.

C. Replieken

De indiener onderstreept dat de beoogde doelstelling van haar voorstel beperkt is.

Het betreft enkel een onroerend goed dat door de beide partijen werd verworven. Het gaat alleen om de gezinswoning. Zij meent dat de gezinswoning bij een echtscheiding beschermd dient te worden, zelfs wanneer de echtgenoten gehuwd zijn met scheiding van goederen.

Men mag ook niet uit het oog verliezen dat partners, waarvan één een zelfstandige beroepsactiviteit uitoefent, vaak opteren voor het stelsel van de scheiding van goederen. De gezinswoning wordt echter meestal na het huwelijk aangeschaft, zodat deze in onverdeeldheid is.

Tevens zijn er kosten verbonden aan een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel. De meeste partijen zullen hiervoor terugdeinzen, vooral indien deze wijziging enkel gebeurt met het oog op de mogelijkheid van de toewijzing bij voorrang.

De minister verwijst naar artikel 215 van het Burgerlijk Wetboek. De gezinswoning wordt goed beschermd zolang het huwelijk standhoudt. Indien een van beide partijen in de woning een beroepsactiviteit uitoefent, zal hij zich gaandeweg ongetwijfeld goed bewust zijn van de eventuele risico's die verbonden zijn aan het statuut van het onroerend goed. Daarom ook geeft de wetgever de mogelijkheid het huwelijksvermogensstelsel tijdens het huwelijk aan te passen aan de geëvolueerde behoeften. De geboden mogelijkheden lijken voldoende soepel. Men kan de scheiding van goederen behouden, en enkel de betreffende woning in gemeenschap van goederen brengen. De artikelen 1446 en 1447 zijn dan van toepassing, aangezien zij zowel de conventionele als de wettelijke gemeenschap van goederen betreffen.

Een lid heeft de indruk dat het voorstel is ingegeven door concrete moeilijkheden. Het ware misschien

concrètes. Il ne serait peut-être pas mauvais de les illustrer avant de procéder au vote.

Il faudrait également examiner si la modification proposée n'a pas de retombées sur d'autres situations.

Un certain délai de réflexion paraît nécessaire.

Plusieurs membres abondent dans le même sens.

Mme Jeanmoye demande de procéder au vote sur sa proposition de loi.

III. DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

L'article 1er est rejeté par 5 voix contre 5.

L'article 2 est rejeté par 5 voix contre 4 et 1 abstention.

IV. VOTE FINAL

L'ensemble de la proposition de loi a été rejeté par 5 voix contre 4 et 1 abstention.

Confiance a été faite au rapporteur pour la rédaction du présent rapport.

Le rapporteur,
André BOURGEOIS.

Le 2e vice-président,
Stephan GORIS.

niet slecht deze te illustreren, alvorens tot de stemming over te gaan.

Tevens zou moeten worden nagegaan of de voorgestelde wijziging geen implicaties heeft op andere situaties.

Enige reflectietijd lijkt noodzakelijk.

Verscheidene leden sluiten zich hierbij aan.

Mevrouw Jeanmoye verzoekt over te gaan tot de stemming over haar wetsvoorstel.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Artikel 1 wordt verworpen met 5 tegen 5 stemmen.

Artikel 2 wordt verworpen met 5 tegen 4 stemmen bij 1 onthouding.

IV. EINDSTEMMING

Het wetsvoorstel wordt in zijn geheel verworpen met 5 tegen 4 stemmen bij 1 onthouding.

Vertrouwen werd geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van dit verslag.

De rapporteur,
André BOURGEOIS.

De 2e ondervoorzitter,
Stephan GORIS.